

Дошкільне виховання

ISSN 0321-1401

№ 5
2023

Всеукраїнський щомісячний науково-методичний журнал для педагогів і батьків

ПЕРЕДПЛАТА НА II ПІВРІЧЧЯ
ЗАВЕРШУЄТЬСЯ!

У ФОКУСІ: **МАЛЕНЬКІ ГРОМАДЯНИ**

ПАТРІОТИЧНЕ
ВИХОВАННЯ
СЬОГОДНІ

МИСТЕЦЬКІ
СПІЛКУВАННЯ

МУЗЕЙНА
ПЕДАГОГІКА

dv.in.ua/peredplata

Зміст

Актуальні проблеми

- 3** Ірина Луценко
Велика любов виростає з маленьких справ
Сучасний підхід до національно-патріотичного виховання дошкільників

Офіційний відгін

- 8** Ольга Косенчук
Соціально-громадянська компетентність дошкільника: сучасний освітній вектор

Художня культура

- 11** Олена Половіна
Мистецькі спілкування як основа формування культури дошкільників

- 14** Бринить в повітрі колискова
Алгоритм художньо-педагогічного спілкування з дітьми старшої групи за картиною Архипа Куїнджі “Вечір в Україні”

Музейна педагогіка

- 15** Лариса Гаріпова, Оксана Іскра, Ганна Климчук
Чим багата українська хата
Сюжетно-рольова гра для дітей старшої групи

Образотворчість

- 18** Лілія Корюковська
Морозиво, що не тане
Заняття для дітей старшої групи

Громадянське виховання

- 20** Валентина Куриленко, Вікторія Решетнік
Ласкаво просимо до України!
Інтегроване заняття для дітей старшої групи

Ранній вік

- 24** Олена Беркут
У пошуках кольорових кульок
Заняття для дітей раннього віку

Природа

- 27** Лілія Мазур
Пташині клопоти
Підгрупове логопедичне заняття для дітей старшої групи

Психологія

- 30** Наталія Воробей
Іграшка-подружка
Заняття для дітей старшої групи

Посібник

- 33** Ольга Сарек
Новинки на іграшковій кухні

Свята і розваги

- 36** Ольга Білецька
Українські діти зустрічають літо
Фізкультурне свято просто неба для дітей дошкільних груп

Фотоконкурс “Наші діти”

- 3** обкл. Вікторія Пушкарук, Ірина Моргун, Наталія Радченко, Ірина Лучинська, Світлана Лещенко
У серці кожної дитини живе любов до Батьківщини

Працюємо і перемагаємо
разом!

— До публікацій можна завантажити додаткові матеріали на сайті dv.in.ua

ПЕРЕДПЛАТИТЬ СВІЙ ФАХОВИЙ ЖУРНАЛ
ЗІ ЗНИЖКОЮ на сайті dv.in.ua/peredplata

СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКА: СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ВЕКТОР

Ольга КОСЕНЧУК, канд. пед. наук, доцент,
начальниця відділу дошкільної освіти,
ДУ "Український інститут розвитку освіти"
МОН України

Соціально-громадянська компетентність визначена Базовим компонентом дошкільної освіти як одна з ключових для дитини 6 (7) років. І в умовах війни вона потребує особливої уваги. Як сприяти формуванню в дітей національної ідентичності й активної громадянської позиції? На які освітні програми орієнтуватися? Якою має бути позиція педагогів та участь батьків? Розповідає одна зі співавторок Державного стандарту.

Формування соціально-громадянської компетентності — актуальна ідея з давньою історією

Понад рік Україна перебуває в центрі уваги світового співтовариства. Українцями захоплюється нині весь цивілізований світ, допомагаючи здобути довгоочікувану Перемогу у війні. І на цьому шляху до Перемоги ми маємо утверджувати, підсилювати свою національну ідентичність як основу, на якій виростає справжній патріотизм, формується соціально-громадянська компетентність особистості. Насамперед це стосується наших наймолодших громадян.

Патріотичне виховання має починатися з дошкільного віку, коли розвиваються емоції дитини, її чуттєва сфера, мислення, формуються культурно-ціннісні орієнтири, духовно-етична основа особистості, механізми соціальної адаптації в суспільстві, починається процес усвідомлення себе в навколишньому світі, національно-культурної самоідентифікації.

Ідея формування соціально-громадянської компетентності далеко не нова. Ще Ян Амос Коменський сказав свого часу: "Складовою громадянського виховання є ідея виховання патріотизму". На думку видатного педагога, формування в дітей

змалечку важливих якостей справжнього громадянина — любові до Батьківщини, рідної землі — обов'язково сприятиме покращенню суспільних відносин.

Пригадаймо також праці видатної української педагогині-реформаторки Софії Русової. Її основна ідея — **створення національної системи освіти**, функціонування її закладів (від дитсадка до університету) у повній відповідності з особливостями та потребами нації. Ці заклади, на думку педагогині, мають бути різними за методами та формами, але національними за своєю сутністю. Навчання в них має провадитися рідною мовою, а діти крім здобуття академічних знань мають також пізнавати країну, у якій живуть. Русова ставить материнську мову в центр навчання, визначає її як головний елемент, серцевину дошкільного виховання і першооснову навчання в школі.

Можливо, настав час повернутися до вивчення класиків? Зокрема ознайомитися з "бестселерами" українсько педагогіки — працями С. Русової "Дитячий сад на національній ґрунті", "Нова школа", "Націоналізація дошкільного виховання", "До сучасного становища народного учителя", "Моральні завдання сучасної школи", "Сучасні течії в новій педагогіці", "Суспільні питання виховання", "Націоналізація школи" та ін.

Реалізація завдань освітнього напрямку держстандарту “Дитина в соціумі” в умовах війни

У 2022/2023 н. р. одним із провідних напрямків діяльності закладів дошкільної освіти Міністерством освіти і науки України визначено формування соціально-громадянської компетентності вихованців.

У Базовому компоненті ключовою компетентністю дитини, що має бути сформована в результаті дошкільної освіти, є соціально-громадянська компетентність, яка відповідає інваріантному складнику освітнього напрямку “Дитина в соціумі”.

Соціально-громадянська компетентність дитини — це здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення спільного життя.

Формування цієї якості відбувається завдяки цілеспрямованим зусиллям зі зміцнення національної ідентичності дітей, створення позитивного образу своєї країни, утвердження активної громадянської позиції, виховання ціннісного ставлення до родини як частини свого народу, його історії, традицій, культури. І саме на цій основі виростає справжній патріотизм.

Зміст сучасного патріотичного виховання старших дошкільників має бути збагачений категоріями особистісної та національної гідності. А ще реальності сприйняття сучасного соціального життя, входження в яке є неодмінною умовою соціалізації дитини, життєвого досвіду, що стає надбанням особистості та актуалізує стан постійної готовності до милосердя та практики підтримання безпечного життя, що загалом характеризує гуманістично орієнтовану поведінку.

Соціально-громадянська компетентність дитини дошкільного віку формується в різних видах діяльності: ігровій, комунікативній, здоров’язбережувальній, художньо-естетичній, пізнавальній. На досягнення цієї мети орієнтовані всі 9 нині чинних комплексних освітніх програм.

Існують також **3 чинні парціальні програми**, спрямовані безпосередньо на реалізацію завдань освітньої лінії “Дитина в соціумі”:

- ♦ Парціальна програма *“Україна — моя Батьківщина”* (авт. кол.: О. М. Каплуновська, І. І. Кичата, Ю. М. Палець; наук. кер. О. Д. Рейпольська).
- ♦ Парціальна програма *“Моя країна — Україна”* (авт. кол.: Н. В. Гавриш, О. Г. Косенчук, Т. О. Піроженко).
- ♦ Парціальна програма *“Лідер живе у кожному”* (авт. кол.: О. К. Безсонова, В. А. Воронов, О. В. Воронова, Н. В. Гавриш).

Кожен дошкільний заклад має можливість обрати програму на свій смак, тим більше, що серед них немає такої, яка не декларувала б як головні ціннісні орієнтири створення умов для саморозвитку особистості, формування позитивно-ціннісного ставлення до себе та навколишнього світу.

На жаль, така, безумовно, прогресивна орієнтація чинних на сьогодні освітніх програм не гарантує нині формування соціально-громадянської компетентності наших дошкільників.

Ідеться про умови реалізації завдань цих програм і самого Державного стандарту в ситуації війни. Задекларований раніше обрис освітнього процесу, в якому жорсткий конструкт планування й організації має змінитися гнучким реагуванням на “живі” ситуації з урахуванням реальних потреб та інтересів дітей, тепер стає необхідністю. Педагогічні колективи мають діяти більш самостійно і відповідально, усвідомлюючи всі ризики конкретних умов, у яких їм доводиться працювати, виважено оцінювати свій потенціал і ресурси, щоб зберегти себе і дітей та реалізувати завдання, визначені держстандартом.

У методичній роботі на перший план має вийти **формування у вихователів рефлексивних умінь, підготовка педагогів-фасилітаторів**. Це один з основних викликів освітнього процесу під час війни. Нині небезпечний сигнал тривоги може пролунати в будь-якій частині нашої країни в будь-який момент. А у прифронтовій зоні освітній процес часто взагалі може відбуватися лише в онлайн-форматі. Отже, орієнтуючись на якусь з обраних програм, маємо враховувати реальні умови роботи закладу.

патріотизм

нормативна база

Ознайомитися з переліком та презентаціями чинних програм можна на [сайті МОН](#) та на сайті [ДУ “Український інститут розвитку освіти”](#)

Роль педагогів і батьків у формуванні соціально-громадянської компетентності дітей

Чи можна сформувати соціально-громадянську компетентність дитини, займаючись цим із 8:00 до 18:00 з понеділка до п'ятниці? Відповідь очевидна — ні. На наше глибоке переконання, для цього необхідна консолідація зусиль педагогів і батьків. Зупинімося на цьому питанні детальніше, спираючись на орієнтири, визначені у Базовому компоненті дошкільної освіти.

Позиція вихователя

У забезпеченні умов для формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку значущими є особистісні цінності вихователів, їхній життєвий досвід. Педагоги повинні насамперед:

- ♦ знати, поважати і захищати права дітей;
- ♦ проявляти повагу до людської гідності, різноманітності, показувати приклад спілкування на основі взаємної поваги;
- ♦ організовувати розвивальний простір для ознайомлення дітей із правами та обов'язками людини в демократичному суспільстві;
- ♦ створювати умови для набуття вихованцями соціального досвіду;
- ♦ підтримувати ініціативу дітей щодо участі в різних видах діяльності;
- ♦ надавати можливість прийняття рішень щодо власної участі в розв'язанні питань життя групи;
- ♦ стимулювати батьків до спільного прийняття рішень, що стосуються функціонування ЗДО, групи, наприклад, спільної організації заходів, у яких беруть участь діти;
- ♦ взаємодіяти з батьками з питань набуття їхніми дітьми соціально-громадянської компетентності;
- ♦ забезпечувати усвідомлення дітьми своєї індивідуальності, унікальності та цінності для колективу;
- ♦ підтримувати дітей, коли вони ініціюють взаємодію, висловлюють свої думки, демонструють дружні стосунки;
- ♦ говорити про норми взаємодії між людьми та пропонувати дітям розробляти такі норми і правила разом;
- ♦ допомагати дітям встановлювати власні межі, поважати межі інших, знаходити шляхи розв'язання конфліктних ситуацій;

- ♦ запобігати проявам булінгу в освітньому середовищі, зупиняти їх;
- ♦ сприяти формуванню в дітей лідерських якостей тощо.

Участь батьків

Підтримка батьками процесу формування соціально-громадянської компетентності може відбуватися шляхом:

- ♦ реалізації в родині принципів демократії, що ґрунтуються на повазі до особистості дитини та її прав;
- ♦ створення умов для вибудовування міжособистісної продуктивної і толерантної дитячо-батьківської взаємодії;
- ♦ розмов про права дитини, моделювання відповідної поведінки та висловлювання особистих поглядів і думок задля набуття соціального досвіду;
- ♦ залучення дитини відповідно до її вікових можливостей до участі в житті сім'ї / родини, закладу дошкільної освіти, громади в різних формах дозвілля, спільних подорожей, прогулянок тощо;
- ♦ залучення дитини до спостереження за об'єктами соціального довкілля в повсякденному житті та в процесі ігор, прогулянок, екскурсій, дозвілля, соціальних і благодійних акцій, проектів тощо;
- ♦ розповідання дитині про важливі події в житті сім'ї / родини, міста, громади;
- ♦ обговорення різних прикладів і моделей поведінки, зокрема з власного досвіду, бесіди про взаємини з іншими людьми, про повсякденну діяльність та значущі події, у яких доведеться брати участь дитині;
- ♦ заохочення дитини до спілкування й участі в спільних справах, наприклад, пошук інформації, відповідей на запитання, врахування дитячих інтересів та побажань у плануванні родинного дозвілля; надання дитині права вибору способів діяльності, дій, висловлювання власної думки тощо;
- ♦ моделювання життєвих ситуацій для формування готовності дитини до посильної участі в демократичних процесах, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві.

Тож об'єднаймо зусилля для зміцнення національної ідентичності дітей як основи, на якій виростає справжній патріотизм. Працюймо кожен на своєму фронті, наближаючи нашу Перемогу! Слава ЗСУ! Слава Україні! ■